

Mainīgā darba vide mašīnbūves un metālapstrādes nozārē Covid-19 apstākļos

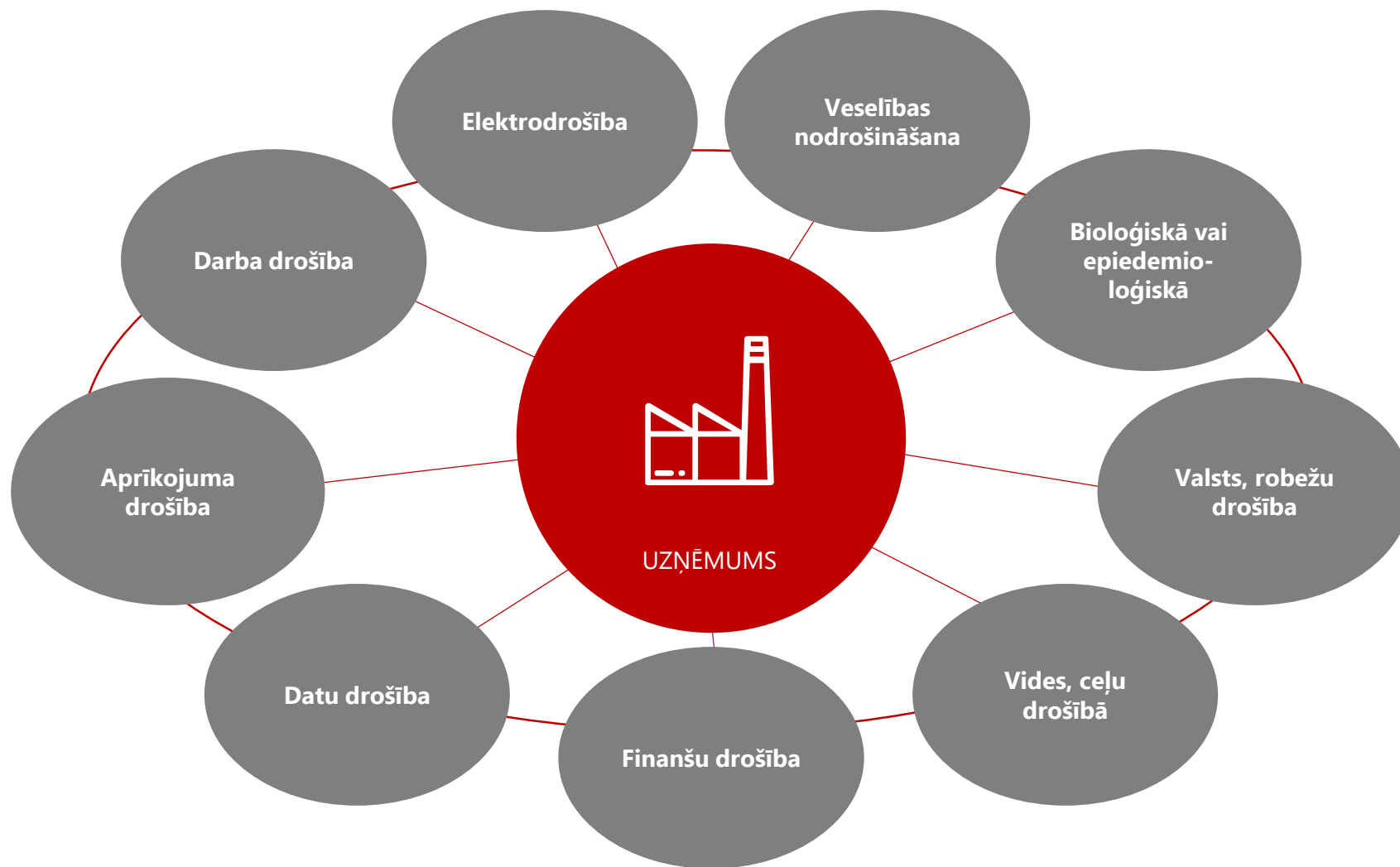
LAIMA BEROZA

Latvijas Darba devēju konfederācijas darba
aizsardzības eksperte

Eiropas Sociālā fonda projekts „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās
ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana”
Projekta mērķis ir uzlabot darba drošību, it sevišķi bīstamo nozaru uzņēmumos

Darba aizsardzības sistēma bīstamās nozarēs

Darba aizsardzības sistēma bīstamās nozarēs

Atbilstoši Darba aizsardzības likuma prasībām darba devējs izveido **darba aizsardzības organizatorisko struktūru**:

- ņemot vērā uzņēmumā nodarbināto skaitu un darbības veidu, ir jānorīko vai jāpieņem darbā viens vai vairāki darba aizsardzības speciālisti vai jānoslēdz līgums ar kompetentu speciālistu vai kompetentu institūciju.
- 2005.gada 8.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.99 „Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” nosaka tos komercdarbības veidus, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju, kompetentās institūcijas iesaistīšanas kārtību, kā arī gadījumus, kad darba devējs, veicot komercdarbību, drīkst neiesaistīt kompetentu institūciju.

Darba aizsardzības sistēma bīstamās nozarēs

www.lm.gov.lv/lv/darba-aizsardziba

Uzņēmumā strādā

1 – 11 darbiniekiem

**1 – 249
nodarbinātajiem**

**uzņēmums ar 250 vai
vairāk
nodarbinātajiem**

Darba aizsardzības organizācija

Darba aizsardzības speciālists ar pamatlīmeņa (160 vai 60 stundu) apmācību darba aizsardzībā un papildus apmācību 40 stundas

Darba aizsardzības speciālists ar 1. vai 2.līmeņa augstāko izglītību darba aizsardzībā (nodarbināts uz darba līguma pamata)

Kompetentā institūcija (juridiska persona, ārpakalpojuma sniedzējs)

Darba aizsardzības speciālists ar 1. vai 2.līmeņa augstāko izglītību darba aizsardzībā (nodarbināts uz darba līguma pamata)

Kompetentā institūcija (juridiska persona, ārpakalpojuma sniedzējs)

Divi vai vairāki darba aizsardzības speciālisti, no kuriem **vismaz vienam ir 1. vai 2.līmeņa** augstākā izglītība darba aizsardzībā. Pārējiem uzņēmuma darba aizsardzības speciālistiem nepieciešama vismaz pamatlīmeņa (160 vai 60 stundu) apmācība darba aizsardzībā

Kompetentā institūcija (juridiska persona, ārpakalpojuma sniedzējs)

Metālapstrādes nozares risku vērtējums

MK 660 «Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība» nosaka risku faktoru grupu iedalījumu: fizikālie, fiziskie, bioloģiskie, ķīmiskie, putekļi, traumatisma, psihoemocionālie/organizatoriskie.

Visbiežāk sastopamie risku faktori:

- riski citām profesijām – administrācijas darbiniekiem (arī attālinātais darbs), palīgozaru darbiniekiem
- specifiski-metālgriešanai, metināšanai, detaļu izgatavošanai, detaļu apstrādei, transportēšanai

Risku vērtējums-ne retāk kā 1x gadā, ievērojot katrā uzņēmumā esošās profesijas, darba vidi, modernizāciju. Risku vērtēšana, piedaloties darbiniekiem un arodbiedrību pārstāvjiem vai uzticības personām.

Darba aizsardzības pasākumu plāns – nosaka pasākumus risku samazināšanai vai novēršanai, tā saskaņošana, IAL IZVĒLE, finanšu izvērtējums

Biežāk sastopamie riski

Fizikālie

- iekārtu un aprīkojuma radīts troksnis, vibrācija
- darba vietas apgaismojums, mikroklimats, gaisa apmaiņa

Ķīmiskie

- putekļi un ķīmiskie savienojumi, gāzes, metināšanas aerosoli. dažādi metālu un citu ķīmisko vielu (krāsu, šķīdinātāju) savienojumi metālasprādes laikā, kas var būt īpaši kaitīgi plaušām
- sprādzienbīstamība

Ergonomiskie

- ergonomiskie-darba pozas-ilgstoša stāvēšana, darbs pusnoliecoties, noliecoties, ergonomiskie darba paņēmieni, to zināšana/ievērošana

Biežāk sastopamie riski

Traumatisma

- paslīdēšana, nokrišana no augstuma/ priekšmetu uzkrišana

Starojums

- metālapstrādē nejonizējošais ultravioletais un lāzera

Psihoemocionālie

- atbildība par darba kvalitāti, par aprīkojumu, cilvēka un robotu sadarbība/mijiedarbība
- darba organizācija, darba laiks, iespēja ietekmēt darba procesu

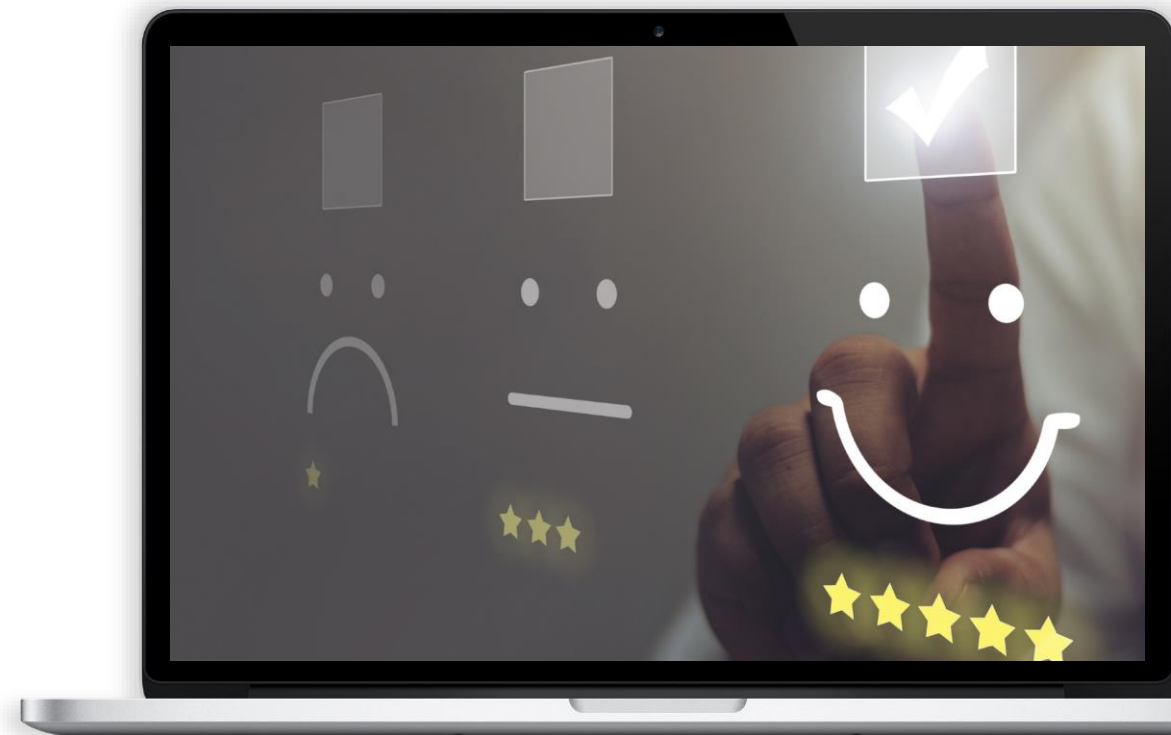
Metālapstrādes nozares risku vērtējums, biežāk sastopamie riski, to izvērtējums

Darba vides risku faktoru mērījumi:

- **indikatīvie** (mikroklimats, apgaismojums, troksnis)
- **laboratoriskie** (troksnis, roku-plaukstu/visa ķermeņa vibrācija, ķīmiskās vielas/to maisījumi)

Mērījumu rezultātu pārskats norāda konkrētā riska lielumu un ietekmi uz darbinieka veselību.

Darba aizsardzības pasākumu plāns – nosaka pasākumus risku samazināšanai vai novēršanai, tā saskaņošana, finanšu izvērtējums

Arodsaslimšanas gadījumi metālapstrādes nozarē

MK 908 «Arodslimību izmeklēšanas un uzskaites kārtība»

Arodslimības ir atsevišķām darbinieku kategorijām raksturīgas saslimšanas, kuru cēlonis ir konkrēti darba vides riski.

Metālapstrādes nozarē raksturīgākās arodsaslimšanas:

balsta-kustību (muguras un roku saslimšanas, disku trūces, karpālā kanāla sindroms)

trokšņa izraisītās slimības (vājdzirdība)

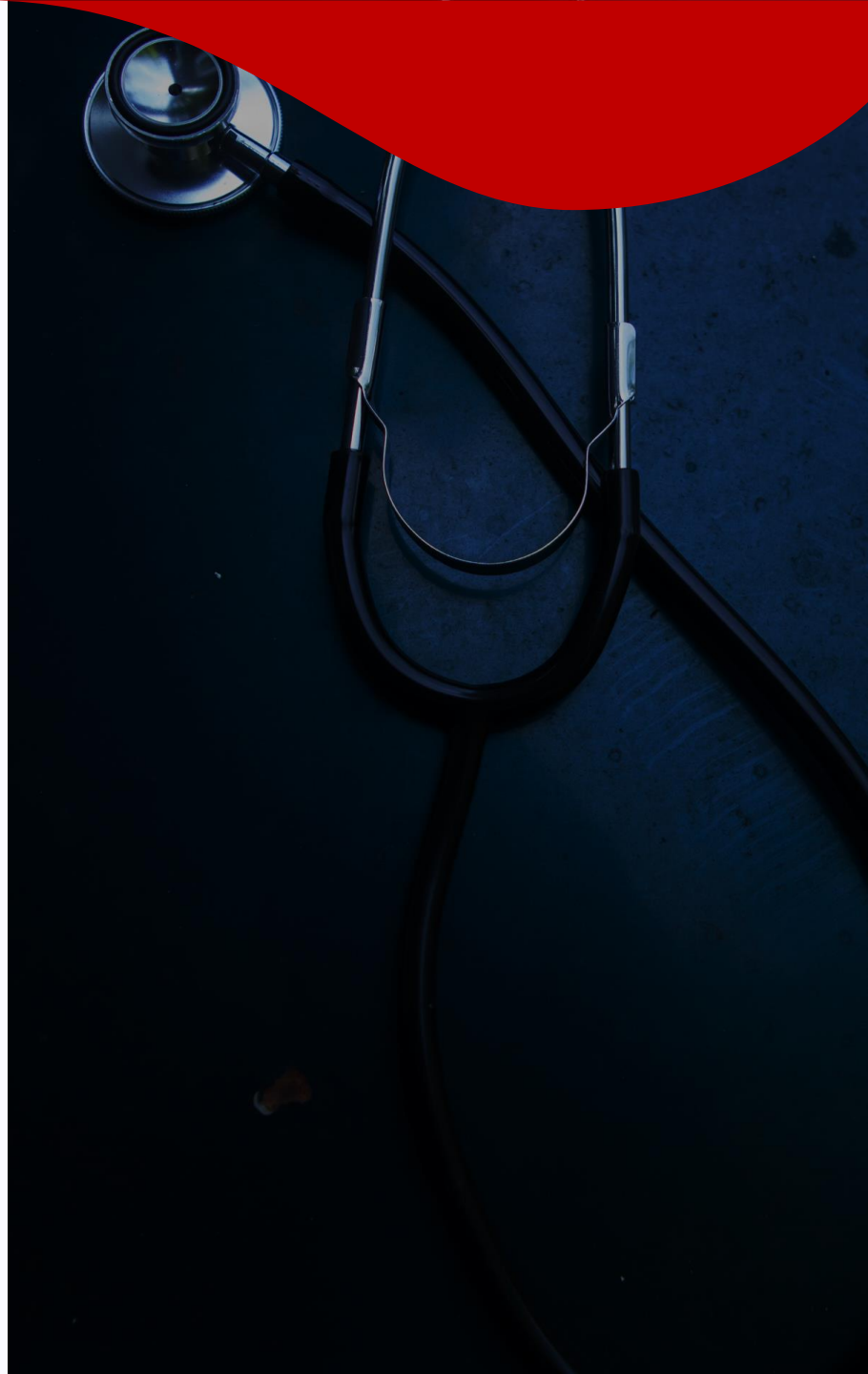
putekļu izraisītās (pneimokonioze, hroniskas plaušu slimības)

4 % no visiem pirmreizējiem pieteikumiem

pirmreizējo arodslimnieku skaits 2019.= kopā 1739, **65**; 2020.=1389,**63**;

- darbinieka kopējais darba stāžs, kad tiek pieprasīta arodslimība ir no 15-40 gadiem, bet darbinieku vecums no 44 līdz 64 gadiem

darbiniekam nosaka darbspēju zaudējumu %, kas radies konkrētu risku faktoru ietekmē, darbinieks saņem kompensāciju no valsts par darbspēju zaudējumu, ja tas lielums ir >25%.

Uzņēmumā ir arodslimnieks! Ko darīt???

Nosūtīt uz ārpuskārtas OVP
un izvērtēt arodārsta
slēdzienu

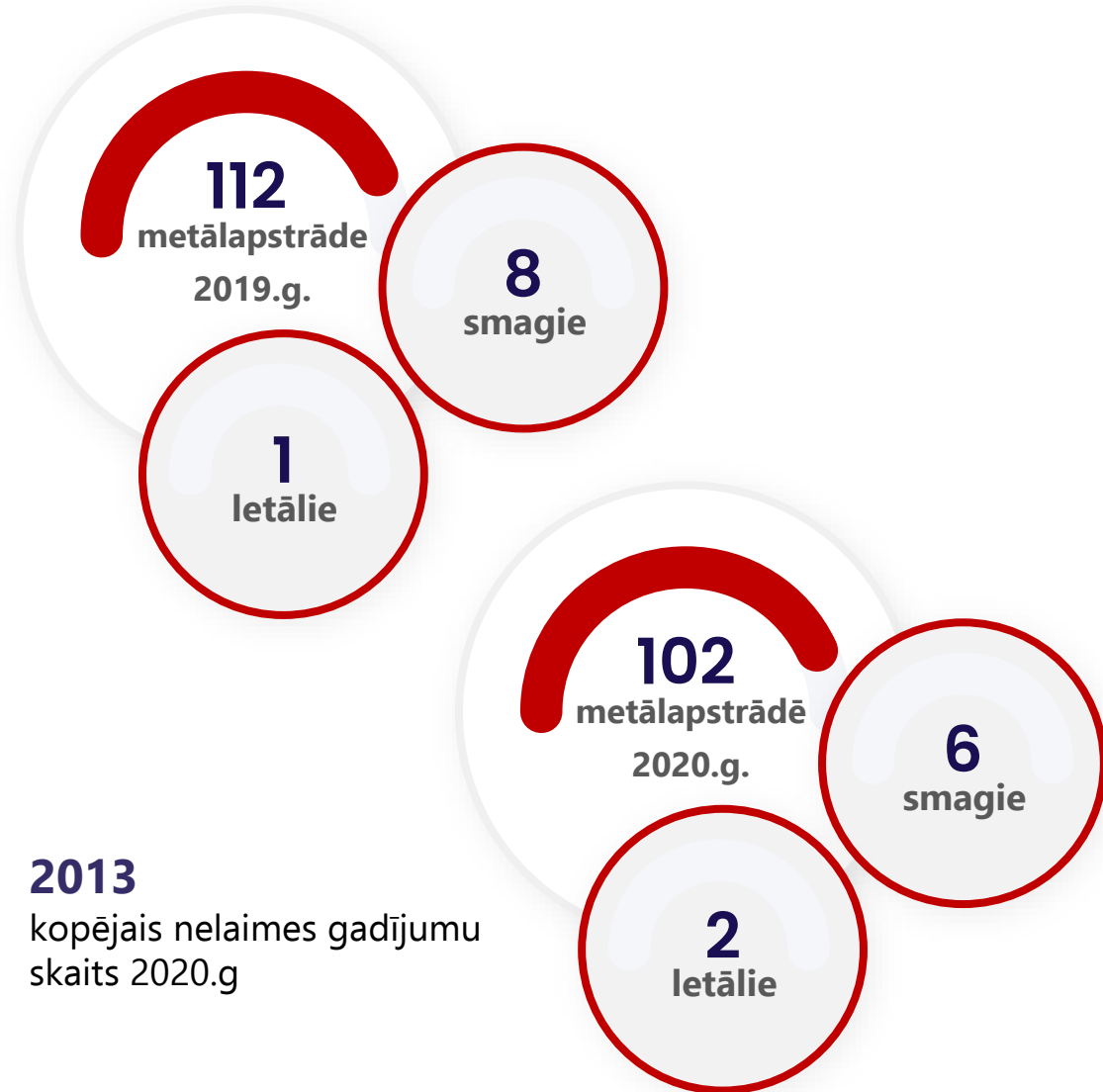
Pārvērtēt riskus/veikt
mērījumus; veikt tehniskos
risinājumus konkrētu risku
samazināšanai,

Samazināt a/s darba slodzi;
pārcelt a/s citā darbā

Un pieņemt lēmumu par
darbinieka nodarbināšanu
vai atbrīvošanu;

2274

kopējais nelaimes gadījumu skaits 2019.g

2013

kopējais nelaimes gadījumu skaits 2020.g

Nelaiemes gadījumi, statistika

MK 950 «Nelaiemes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība»:

Nelaiemes gadījums šo noteikumu izpratnē ir darba vietā vienas darba dienas vai maiņas laikā noticis ārkārtējs notikums, pēc kura personai radušies veselības traucējumi vai pastāv veselības traucējumu iestāšanās varbūtība (inficēšanās risks), vai iestājusies iesaistītās personas nāve.

Dabīgās nāves, veselības strauja pasliktināšanās ar darbu nesaistītu iemeslu dēļ.

Nelaiimes gadījumi nozarē

**darbinieka paslīdēšana,
nokrišana, aizķeršanās,
nokrišana no augstuma**

**roku, kāju traumas, lūzumi,
ķermeņa, galvas traumas**

**traumēšanas- uzkrītot
priekšmetiem, detaļām,
apdedzinoties ar
dzirkstelēm, sagriežoties**

**apdedzināšanās, ķermeņa,
roku, kāju apdegumi**

**darbs ar rokas
instrumentiem, iekārtām, to
kustīgām, rotējošām daļām,
griezējasmeņiem, urbjiem**

**roku, kāju traumas, grieztas
brūces, pirkstu amputācijas**

Darba aizsardzība un tās veikšanas iespējas citādāk

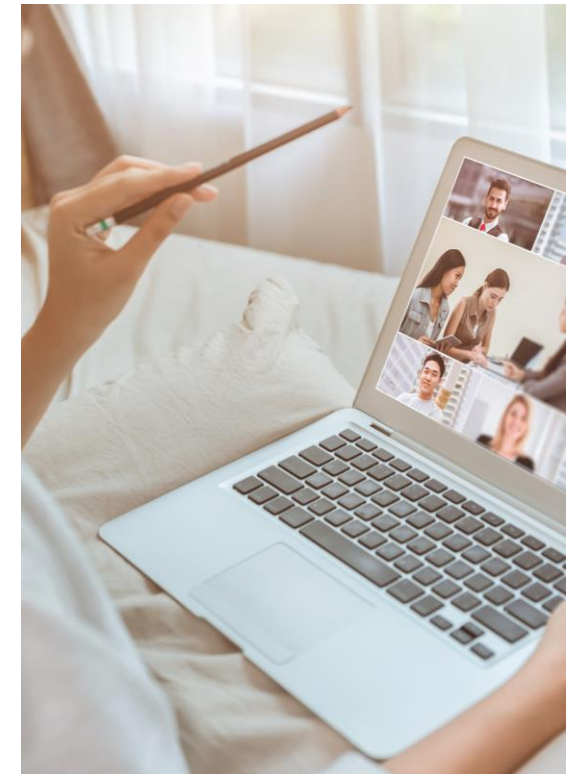
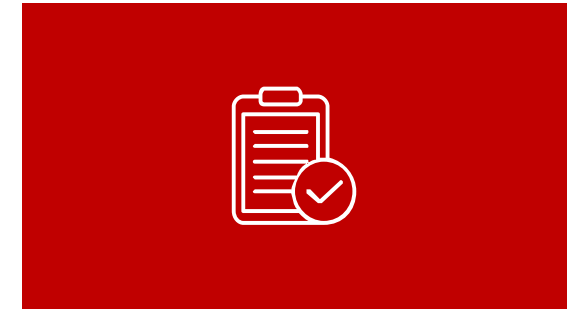
Darba vides riskos novērtēt arī epidemioloģiskos riskus.

Sagatavot darba aizsardzības plānu, ietverot tajā epidemioloģiskās drošības pasākumus vai

sagatavot atsevišķu pasākumu plānu epidemioloģiskās drošības nodrošināšanai

Veikt instruktāžu darba aizsardzībā:

- klātienē
- tiešsaistē (ZOOM vai cits), nodrošinot tās dokumentēšanu ar ekrānšāviņu, visiem dalībniekiem ieslēdzot ekrānus un tad nodrošinot dokumentēšanu instruktāžu žurnālā
- individuāli klātienē vai attālināti, izmantojot e-vidi un e-parakstu

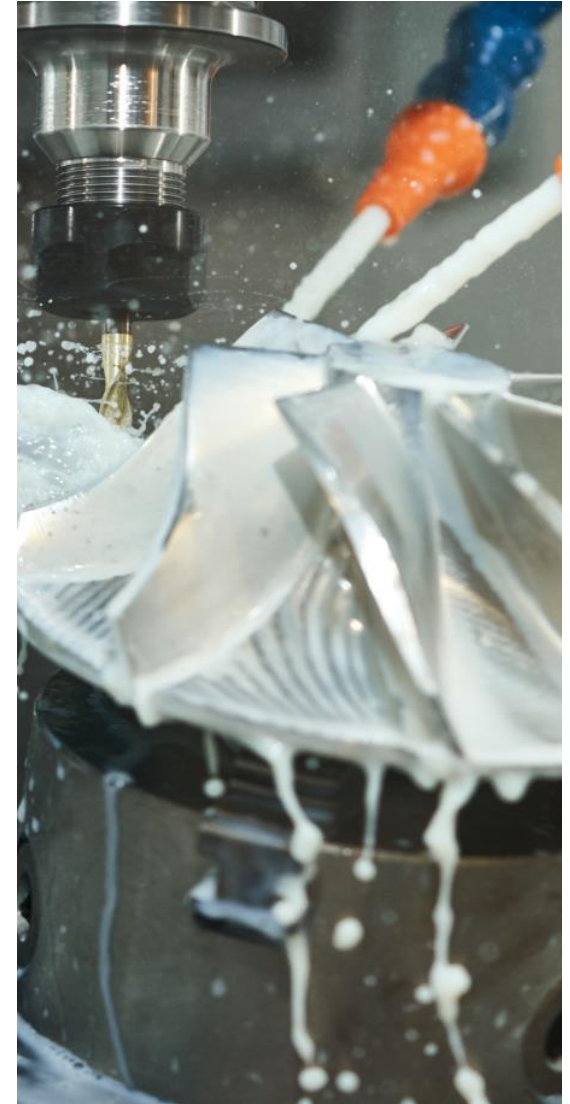
**Mainīgā darba vidē
nozares attīstībā jauni riski**

Nozares attīstība un modernizācija

- datorizētas, automatizētas metālapstrādes iekārtas...
- lokāli un attālināti vadāti roboti-manipulatori
- inovācijas metālapstrādē – plazmas metināšana, griešana, lāzergriešana, lāzermetināšana...
- jauni materiāli, to sakausējumi

Tehnoloģiju attīstība

Inovācijas ārpus metālapstrādes jomas, piemēram, ziemas sporta veidos

Citi riski un to izpausmes

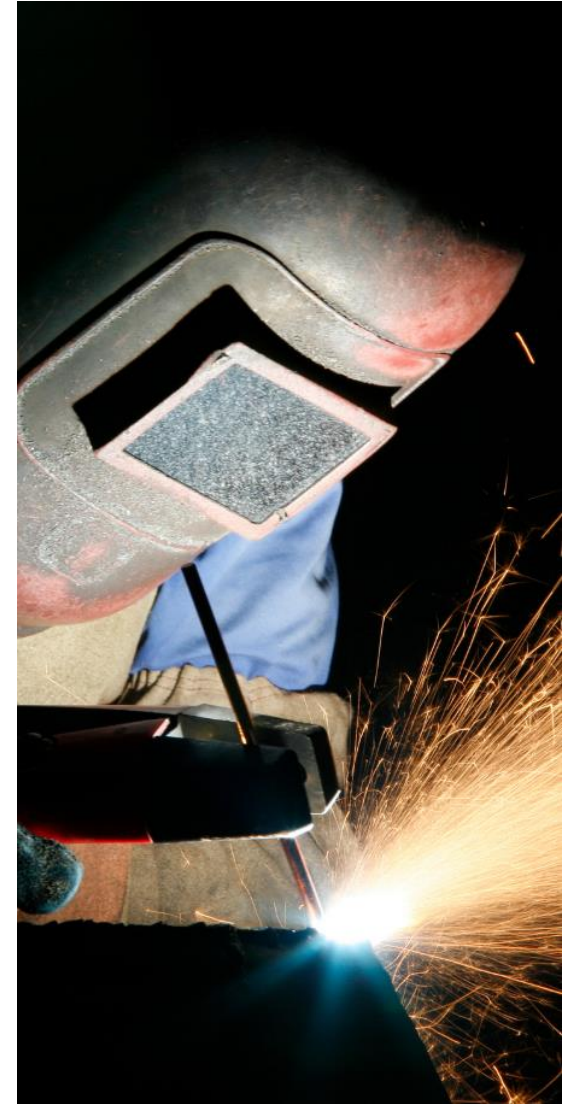
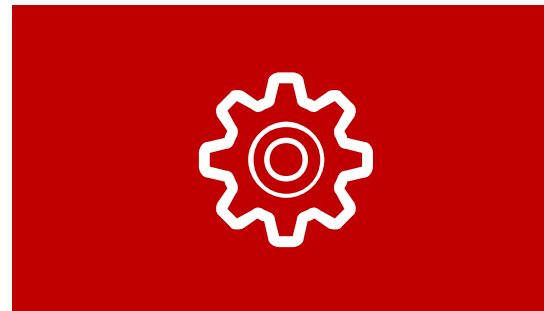
Metālapstrādē darbs attālināti? vVi metinātājs var strādāt uzvalkā ar tauriņu?

Jā vai nē?

Datorizētie darbgaldi, programmu iestādīšana, kontrole-redzes sasprindzinājums.

Darba vides izmaiņas, tehnoloģiju attīstība:

- darba zona, tās lielums un marķēšana, iekārtas atslēgšanās- traumu samazināšanās
- ķīmisko materiālu un to sakausējuma putekļi un dūmi – elpošanas problēmas, acu kairinājums, klepus...
- metināšanas/griešanas procesa spožums – acu saslimšanas

darbinieki

darba vide

atbildīgā persona

Epidemioloģiskā drošība darba vidē

<https://covid19.gov.lv/atbalsts-sabiedribai/ka-drosi-rikoties/covid-19-izplatibas-ierobezosanas-pasakumi>

Epidemioloģiskās situācijas papildus riski

ilgstoša masku lietošana- sejas ādas kairinājums, iekaisumi, ekzēmas, ausu gliemežnīcas sāpīgums

roku dezinfekcijas līdzekļu izmantošana- ķīmisko vielu ietekme uz roku ādu, tās sausums, pirkstu starpu iekaisumi, nieze

dezinfekcijas līdzekļu aerosou ieelpošana- acu, deguna, rīkles gļotādas kairinājums, klepus

kopā ar citiem darba vides riskiem šo risku ietekme pastiprinās

Maska respirators bez vārsta, filtrācijas pakāpe FFP2

Materiāls 4-5 slāņi, filtrēšanas efektivitāte vairāk nekā 95%., ar sprādzi deguna zonā un gumijas siksnām ap ausīm. Ieteicamais lietošanas ilgums ir 3-8 stundas. var būt vienreizlietojami (NR) vai atkārtoti lietojami (R)

Prasībām atbilstoši un
novērtēti respiratori ir
marķēti ar šādu informāciju:

1. CE markējums
2. Pazinotās iestādes numurs- iestādes apzīmējums ar četrus zīmju kodu no ES pazinoto iestāžu datu bāzes NANDO, piemēram, NB 0033 (Francijas pazinotā iestāde AFNOR Certification)
3. Ražotāja nosaukums vai preču zīme
4. Modela numurs vai nosaukums
5. Respiratora klase (FFP1, FFP2, FFP3) ar papildu kodu: NR- vienreizējai lietošanai vai R- atkārtotai lietošanai
6. Piemērotā standarta numurs un gads

PIEVENOTS INSTRUKCIJĀ VAI UZ IEPAKOJUMA:

Glabāšanas ilgums plauktā (gggg/mm)
Ražotāja norādījumi par preces pareizu lietošanu un uzglabāšanas apstākļiem

Darba vide pandēmijas situācijā

Birojā

darbam klātienē darba devējs:

- informē par drošības pasākumiem,
- nodrošina ar dezinfekcijas līdzekļiem,
- individuāliem aizsardzības līdzekļiem,
- nodrošina droša darba vidi

Ražošanas vidē:

- izstrādā un ievēro drošas darba vides nosacījumus, ievērojot tehnoloģijas drošības prasības,
- nodrošina epidemioloģiskās un darba drošības prasības,
- par to informē, apmāca, instruē nodarbinātos.

• <https://www.lm.gov.lv/lv/jaunums/informativs-materials-darba-devejiem-0>

• <https://covid19.gov.lv/atbalsts-sabiedribai/ka-drosi-rikoties/covid-19-izplatibas-ierobezosanas-pasakumi>

Atbildīgā persona

MK 662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"

21.p. Pakalpojuma sniedzējs vai darba devējs norīko personu, kas atbildīga par epidemioloģiskās drošības prasību ievērošanu.

Atbildīgā persona nodrošina:

- **epidemioloģiskās drošības pasākumu ieviešanu un to ievērošanas uzraudzību** pakalpojuma sniegšanas vietā (izņemot pakalpojumus, kas tiek sniegti bez personāla), pasākuma norises vietā vai darba vietā,
- pēc uzraudzības un kontroles iestādes amatpersonas pieprasījuma sniedz tai nepieciešamo informāciju par epidemioloģiskās drošības pasākumu īstenošanu.

Vakcinācijas sertifikāta dokumentēšana

Informatīvs materiāls darba devējiem, VDI materiāls, <https://www.vdi.gov.lv/lv/jaunums/informativs-materials-darba-devejiem>

- Darba devējam ir likumīgas tiesības iegūt informāciju par **klātienē nodarbinātajiem** darbiniekiem, lai organizētu darba gaitu un ievērotu epidemioloģiskās drošības prasības.
- Darbiniekam, kurš darbu veic klātienē, nav iespējams atteikties sniegt informāciju par to, vai viņš atbilst kādam no kritērijiem (vakcinēts, revakcinēts, testēts vai izslimojis), atsaucoties uz sensitīviem personas datiem. Likums šobrīd uzliek par pienākumu darba devējam to pārbaudīt un dokumentēt, ievērojot **minimizācijas** principu.
- Sertifikātus nav nepieciešams kopēt un uzglabāt.

Atbildības

Atbildība par epidemioloģisko prasību neievērošanu ir noteikta **Epidemioloģiskās drošības likuma** (turpmāk – Likums) 37.5 pantā, kas nosaka, ka par epidemioloģiskās drošības prasību pārkāpšanu, ja tas var radīt risku cilvēku veselībai, piemēro naudas sodu fiziskajai personai no divām līdz četrsimt naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai – no divdesmit astoņām līdz tūkstoš naudas soda vienībām.

Darbinieka civiltiesisko atbildību regulē Darba likuma 86. pants, kurā teikts: "Ja darbinieks bez attaisnojoša iemesla neveic darbu vai arī veic to nepienācīgi, vai citādas prettiesiskas, vainojamas rīcības dēļ **ir nodarījis zaudējumus darba devējam, darbiniekam ir pienākums atlīdzināt darba devējam radušos zaudējumus.** Ja zaudējumi darba devējam nodarīti ar darbinieka ļaunu nolūku vai tādas viņa prettiesiskas, vainojamas rīcības dēļ, kas nav saistīta ar nolīgtā darba veikšanu, darbinieks atbild par visiem darba devēja zaudējumiem.«

Darba aizsardzības likumā ir noteikta atbildība par darba aizsardzības prasību neievērošanu.

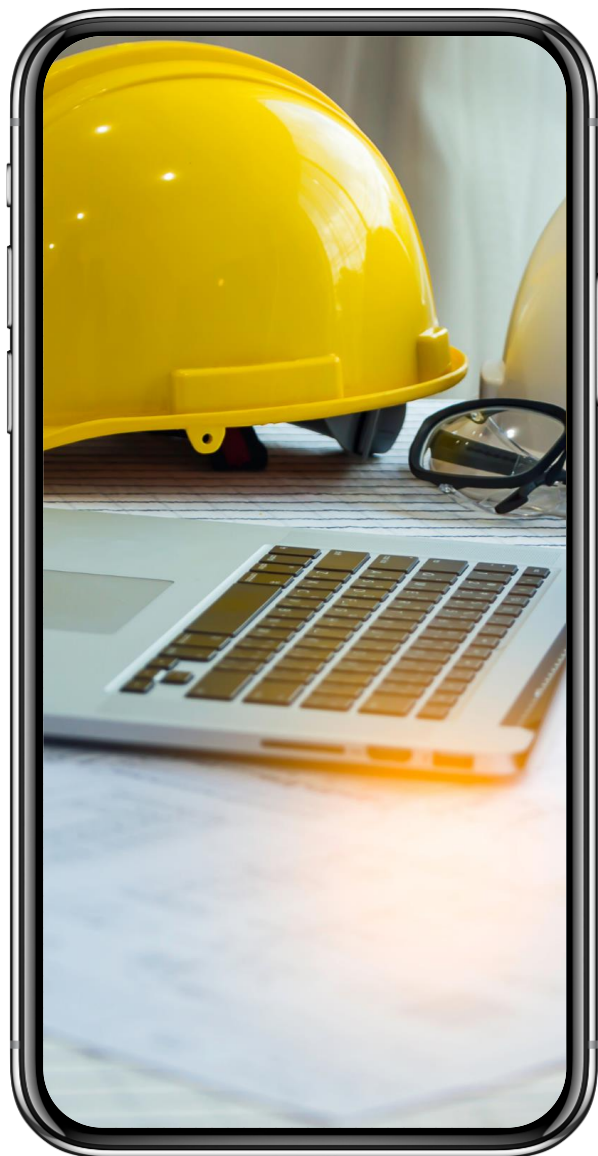
VI nodaļa

Administratīvie pārkāpumi darba aizsardzības jomā un kompetence administratīvo pārkāpumu procesā

Videonovērošana darba vidē

- **Darba aizsardzības likums** paredz, ka reizi gadā katrā uzņēmumā jāveic darba vides risku novērtējums. “Ja šajā novērtējumā ir konstatēts, ka darba vietā pastāv konkrēti riski, tad novērošanas kameru uzstādīšana ir pamatota. **Darba aizsardzības likumā tiešā veidā nav paredzēta videonovērošana. (VDI)**
- **Videonovērošana ir jāveic, ievērojot samērīgumu.** Jājautā, kādam mērķim ir uzstādīta kamera. To var uzlikt pie ieejas, drošībai pret zādzībām un ielaušanos. Tās nevar tikt uzstādītas, **tikai atsaucoties uz vispārēju argumentu** par iespējamiem apdraudējumiem personu dzīvībai, veselībai vai īpašuma aizsardzībai.
- Novērošana šoferu kabīnēs, loģistikas noliktavās, teritorijā.
- Videokameras nedrīkst uzstādīt darbinieku kabinetos un privāta rakstura telpās, tualetēs.
- **Aizliegts ierīces izvietot bez darbinieku informēšanas** un izmantot slēptās miniatūrās kameras, ja vien normatīvie akti tieši nepieļauj to izmantošanu (Datu valsts inspekcija).

KONSULTĀCIJAS
darba aizsardzības
jautājumos

Laima Beroza

LDDK darba aizsardzības eksperte

Telefons

29471506

E-pasts

laima.beroza@lddk.lv

